

Melnkakla gārgale *Gavia arctica*

Foto: Lochindorb, Highland

Dabas vērtības

Jūras ūdens klāj smilšu sēkļus un akmeņu rifus (Eiropas nozīmes biotopi) un aļģu audzes. Aļģu audzes dod nārsta vietas zivīm (gan zvejai nozīmīgām, gan retām un aizsargājamām sugām) un to barības organismiem. Putni un zīdītāji noslēdz šo barības pīramīdu un ar savu klātbūtni katram no mums rāda – te ir labi, šī vieta ir bagāta un vērtīga. Un paši ir vērtība, ko sargāt liek Eiropas Direktīvas un Bonnas konvencija. Kākauļi, melnās un tumšās pīles un brūnkakla gārgales, īso ziemeļu vasaru tundrā rūpēs par jauno paaudzi pavadījuši, rudenī sasniedz savas “siltās zemes” – Baltijas jūru. Arī tuvāki kaimiņi - Somijas lielie alki, melnie alki un sudrabkaijas, Zviedrijas tievknābja kairas pēc ligzdošanas sezonas pamet kolonijas un sastopami Latvijas piekrastē. Vieta, kas sniedz patvērumu vismaz simtajai daļai kādas putnu populācijas pārstāvju, tiek atzīta par starptautiskas nozīmes putniem nozīmīgu vietu (PNV). Rīgas līcis un Irbes šaurums ziemā un pavasarī sniedz patvērumu vismaz 1,5 miljoniem putnu (brūnkakla gārgalei 24%, tumšajai pīlei 36%, melnajam alkam 15% ZR Eiropas populācijas). Nav daudz vietu pasaulē, kur tumšās pīles sastopamas tādā biežībā kā Irbes šaurumā. Arī gaigalu (līdz 4000) spalvu maiņas vieta Akmeņraga apkārtnē un lielo gauru (līdz 11000) ziemošanas vieta pie Papes-Pērkones ir starptautiskas nozīmes PNV.

Tumšā pīle *Melanitta fusca*

Foto: Kaspars Furts

Kākauļis *Clangula hyemalis*

Foto: Karlis Millers

Foto: Mindaugas Dagys

Kā saskaņot zvejnieku un dabas aizsardzības intereses?

Jūras zīdītāju piezveja

Latvijas ūdeņos sastopamas jūras zīdītāju sugas: pelēkais ronis, pogainais un plankumainais ronis, kā arī cūkdelfīns. Pelēko roņu skaits pēdējos gados ir ievērojami audzis un šie dzīvnieki Latvijas ūdeņos ir ļoti bieži sastopami, īpaši rudens – pavasara periodā. Pogainie roņi ir sastopams reti, savukārt plankumainie roņi un cūkdelfīni ir konstatēti vien pāris gadījumos un tos drīzāk var uzskatīt par maldu viesiem. Visas šīs sugas ir Eiropas mērogā aizsargājamas. Zivju krājumi vienlaicīgi ir gan barības bāze visiem Baltijas jūras zīdītājiem, gan arī ienākumu avots piekrastes zvejniecībai. Tādēļ piekrastē zvejas rīkos zvejā bieži nonāk roņi, īpaši pelēkie, un iet bojā. Kaut arī pelēko roņu populācija ar katru gadu palielinās, šo dzīvnieku bojāeja zvejas rīkos būtu pēc iespējas jāsamazina. No otras puses, pēdējos gados ļoti būtisks kļuvis roņu kaitējums piekrastes zvejai. Šie dzīvnieki nodara postu zvejas rīkiem, tos saplēšot, kā arī sabojā nozvejoto lomu. Ne vienmēr ronis mirdā noslīkst - īpaši pēdējos gados daudzi ir iemācījušies iepeldēt mirdos, lai barotos ar zivīm, un pēc tam atkal izkļūt no tiem, nodarot zvejniekiem būtisku ekonomisku kaitējumu. Tādēļ ir svarīgi un nepieciešami atrast veidu, kā samazināt gan roņu piezveju, gan roņu nodarīto kaitējumu zvejniekiem.

Pogainais ronis *Phoca hispida*

Foto: Markus Vetemaa

Pelēkais ronis *Halichoerus grypus*

Foto: Markus Vetemaa

Jūras putnu piezveja

Pavasara un rudens migrācijas, kā arī ziemošanas periods ir ļoti nozīmīgi ūdensputnu dzīvī. Šie putni ligzdo plašā teritorijā ziemeļos, bieži iekšzemes ūdenstilpēs, un šajā laikā reti sastop cilvēkus. Taču situācija krasi mainās migrāciju un ziemošanas laikā, kad putni pulcējas lielos baros un uzturas rajonos ar augstu cilvēka saimnieciskās darbības intensitāti. Īpaši ziemošanas laikā bagātu un maz traucētu barošanās vietu pieejamība ir būtiski svarīga šo putnu izdzīvošanai. Tomēr piekrastes zveja, kuģu satiksme, naftas transports ir svarīgas kā valsts tā piekrastes pašvaldību ekonomikai. Tas noved pie barošanās vietu sarūkuma, regulāras putnu traucēšanas, kā arī to bojāejas zvejas rīkos. Ūdensputnu piezveja ir parasta piekrastē, jo tie pulcējas vietās, kur jūras gultne ir ar visbagātāko faunu, kas pievilina arī zivis un tās savukārt – zvejniekus. Šādi bioloģiskā ziņā bagāti zemūdens biotopi pārsvarā ir arī Eiropas un vienlaicīgi arī Latvijas nozīmes aizsargājami jūras biotopi. Tīklos un mirdos nonākušie putni pārsvarā gadījumu iet bojā, kas var radīt nopietnus draudus retajām ūdensputnu sugām. Jāatzīmē, ka putnu piezveja lielā mērā ir atkarīga no zvejā izmantoto rīku veida. Lielākoties putni sapinas un noslīkst tīklos. Putnu piezveja rada problēmas arī zvejniekiem, jo tiek saplēsti tīkli un tiek patērēts liels laiks beigto putnu izņemšanai no tiem.

Augstāk minētās piezvejas problēmas nepieciešams risināt. Projekta sadarbības partneri strādā, lai atrastu, pārbaudītu un piedāvātu zvejniekiem tādas zvejas metodes un rīkus, kas samazinātu dabas aizsardzības un zvejniecības interešu sadursmi, samazinot gan roņu, gan ūdensputnu piezveju, vienlaicīgi saglabājot piekrastes zveju. Alternatīvie zvejas rīki var būt viens no risinājumiem, taču ne vienīgais. Projekta īstenotāju komanda apzinās piezvejas problēmu sarežģītību un nepieciešamību rast kompromisu starp dabas vērtību aizsardzību un piekrastes kā svarīgas ekonomiskās nozares un kultūras tradīciju saglabāšanu. Tādēļ ir svarīgi, lai arī zvejnieki izradītu iniciatīvu un darītu zināmus projektā iesaistītajiem speciālistiem savus priekšlikumus, kā atrisināt piezvejas problēmas.

Cekuldūkuris *Podiceps cristatus*

Foto: Markus Vetemaa

Melnais alks *Cephus grylle*

Foto: Markus Vetemaa

Stellera pūkpīle *Polysticta stelleri*

Foto: Markus Vetemaa

Foto: Līnas Ložys

Foto: Mārkus Vetemaa

Kādēļ izmantot alternatīvus zvejas rīkus

Jau vairāk kā 10 gadus Somijā lieto murda konstrukciju, kas neļauj ronim tajā iepeldēt un būtiski neietekmē zivju nozveju. Šie murdi tiek izgatavoti no viegla un ļoti izturīga sintētiska materiāla (Dynema), ko pat pieaudzis ronis nespēj saplēst. Papildus tam šo rīku pārbaudes dabā pierādījušas, ka aļģu apaugums uz šī murdu materiāla veidojas ievērojami lēnāk un mazāk. Kā mīnusu var minēt šī linuma materiāla augsto cenu, taču, piesakoties Eiropas Savienības subsīdijām, izmaksas nevajadzēs segt no savas kabatas. Ņemot vērā, ka nozvejoto lomu roņi vairs nespētu sabojāt, ir vērts apsvērt šādu rīku izgatavošanu vai iegādi.

Āķu jedas ir sens un tradicionāls zvejas rīks Latvijas piekrastes zvejā, tomēr pēdējos gados tas tiek pielietots samērā maz. No vienas puses, zvejojot ar šiem rīkiem, tiktu būtiski samazināta ūdensputnu piezveja. Zivju āķi ir lēti un var būt pietiekami efektīvs rīks, lai zvejotu plekstes, akmeņplekstes, mencas un zušus – zivis ar augstu rūpniecisku nozīmi. Tomēr āķu jedu izmantošanai ir arī savi „mīnusi”. Ar tām nav iespējams nozvejot vairākas rūpnieciski nozīmīgas zivju sugas, piemēram, vimbu, raudu, taimiņu un lasi. Āķu jedas prasa lielāku laiku, lai tās sagatavotu zvejai – iegūtu ēsmu un uzsprastu to uz āķiem. Tomēr, neskatoties uz trūkumiem, tās var lietot kā zivju tīklu aizstājēju noteiktos piekrastes rajonos rudens – pavasara sezonā.

Foto: Līnas Ložys

Foto: Atis Minde

Par projektu

LIFE-Daba programmas projekta „Jūras aizsargājamās teritorijas Baltijas jūras austrumu daļā” mērķis ir sniegt būtisku ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā un jūras dzīvo resursu ilgtspējīgā izmantošanā Baltijas jūrā (Latvijas, Lietuvas un Igaunijas piekrastē un atklātos ūdeņos). Lai sasniegtu šo mērķi, projekta gaitā paredzēts izveidot jūras aizsargājamo teritoriju tīklu, sauktu arī par Natura 2000 vietu tīklu.

Papildus rūpīgai dabas vērtību inventarizācijai, aizsargājamo jūras biotopu robežu noteikšanai un apsaimniekošanas plānu izstrādei šīm vietām un citām aktivitātēm, projektā paredzēts atrast un rūpīgi izvērtēt piemērotas alternatīvas zvejas metodes, kas samazinātu zvejas ietekmi uz aizsargājamajām jūras zīdītāju un ūdensputnu sugām, kā arī novērstu šo dzīvnieku nodarīto kaitējumu piekrastes zvejai. Vienlaicīgi tiek domāts arī par to, lai šādu zvejas metožu ieviešana būtu izdevīga un ekonomiski pamatota. Pētījumu rezultāti tiks darīti zināmi visām ieinteresētajām pusēm.

Papildus informācijai

Ja jūs vēlaties saņemt papildus informāciju par šo projektu vai par alternatīvajiem zvejas rīkiem, lūdzu apmeklējiet projekta portālu internetā www.balticseaportal.net vai sazinieties ar projekta dalībniekiem:

Atis Minde
Latvijas Zivju resursu aģentūra
Tālr.: 7610766
atis.minde@latzra.lv

Antra Stīpniece
Latvijas Ornitoloģijas biedrība
Tālr.: 26542733
antra@lob.lv

Gaidām arī jūsu idejas un ierosinājumus, kā mazināt putnu un zīdītāju bojāeju!

 marine protected areas
in the Eastern Baltic Sea

Dabas aizsardzības un piekrastes zvejas interešu harmonizācija Baltijas jūras austrumu daļā
LIFE-Daba projekta „Jūras aizsargājamās teritorijas Baltijas jūras austrumu daļā” ietvaros

www.balticseaportal.net
www.balticseaportal.net

Foto: Mārkus Vetemaa

